

SOBRE EL NOU PROJECTE DE LA DRETA CONSERVADORA PER A L'EDUCACIÓ A ESPANYA

Jaume Martínez
Bonafé

Universitat de València

El discurs antisindical està arrelant i hauria de preocupar-nos moltíssim i intentar contrarestar-lo. Un dels grans culpables, per als neoliberals, són els sindicats dels treballadors i treballadores de l'educació, ja que la ideologia dels drets socials i l'Estat intervencionista són altament improductius.

1. MENYSPREU I MANIPULACIÓ DEL CONCEPTE I DE LA PRÀCTICA DE LA POLÍTICA PÚBLICA

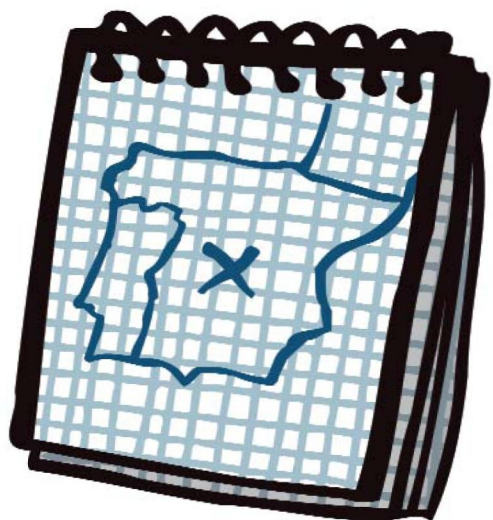
La política defineix les formes d'organització de la vida social, tant en el pla econòmic com el relacional, jurídic i normatiu, de manera que és, o hauria de ser, un assumpte prioritari de la preocupacions humanes. La política, per tant, no pot ser sinó política pública, és a dir, aquella discutida, decidida i gestionada pel poble. Per això, la primera denúncia a l'actual proposta del projecte de llei per a l'educació del govern d'Espanya (del Partit Popular) és la seua concepció restrictiva i manipuladora de la política pública d'educació.

Una vertadera política pública d'educació hauria de ser una activitat col·lectiva –lúcida i conscient, hi afegiria Castoriadis (2007)– dirigida a l'anàlisi i el qüestionament crític de l'actual estat de coses en l'educació. La imagine com un procés reflexiu i lent, en el qual el poble es dota dels dispositius i les estratègies per fer efectiva aquesta política. Per exemple, el debat públic i l'assemblea, i la creació d'estructures de poder per a tindre veu i ser reconegut, entre altres d'inventats o per inventar. Com bé assenyalava Zizek (2007), política i democràcia són sinònims perquè més enllà dels legítims punts de vista diferents sobre la coses, la qüestió nuclear és que "hi ha una lluita paral·lela per aconseguir fer sentir la pròpia veu i que siga reconeguda com la veu d'un in-

terlocutor legítim" (pàg. 26). O siga, qualsevol construcció d'un projecte públic –en aquest cas la política de l'educació pública– no serà un camí de roses, perquè en el procés es dirimeixen tensions i enfrontaments sobre la manera en què entenem aquest projecte, i sobre els que són reconeguts com a subjectes protagonistes d'aquest projecte polític.

La manera en què la proposta de llei és presentada conté tots els defectes d'una política antidemocràtica: en primer lloc, la despolitització; és a dir, el segrest de la participació popular i la naturalització d'una manera de procedir autoritària i antidemocràtica, com la forma de procedir de la normalitat institucional. En segon lloc, la substitució de la voluntat popular per la voluntat del govern, quan a aquest govern el poble no li va atorgar aquest manament. En tercer lloc, la confusió entre el que és estatal i el que és públic. Si l'educació és un assumpte públic, és un assumpte del debat i za discussió del poble en l'esfera pública, i l'Estat és o ha de ser la garantia que aquesta decisió es fa efectiva. Si el debat i la decisió s'estatitza i es redueix als dispositius de govern de l'Estat, el poble queda absolutament fora d'aquests marges. Finalment, una altra estratègia antidemocràtica és dotar d'aparença tècnica decisions sobre l'educació clarament polítiques. La instauració de les revàlida, la doble via de selecció primerenca, o l'augment d'hores lectives per a unes matèries i disminució o supressió d'altres no té res de tècnic.

2. ALERTA AMB EL LLENGUATGE! LLEI WERT O UN NOU DESENVOLUPAMENT DEL CONSERVADORISME IDEOLÒGIC I EL NEOLIBERALISME ECONÒMIC EN L'ENSENYAMENT

La manera en què diem o ens fan dir dota de significació política les nostres pràctiques. I la manera en què diem o ens fan dir és també una estratègia de poder que, de vegades, desvia el punt de mira del verdader objectiu. Dir, per exemple, "No a la llei Wert" és un clar i econòmic eslògan, però tinc els meus dubtes sobre la seua oportunitat i encert polític. Perquè, en efecte, atribueix a un subjecte concret, el ministre d'Educació, la proposta de llei. No seria la primera vegada que derroquem un ministre mentre queda aprovada en les Corts aquesta proposta de llei. Recorde que en la primera guerra televisada que vaig presenciar, l'anomenada Guerra del Golf, quan el suposat enemic llançava un míssil apareixien al cel uns llumenetes que eren una cosa així com distractors d'aquest míssil per desviar-lo del seu objectiu. Perquè aquesta mateixa funció poden jugar determinats noms propis, distraure d'altres noms propis –que no serà Rajoy, com a president del govern, més responsable encara d'aquesta proposta legislativa?– o distraure d'altres paraules per anomenar la realitat. (Sobre aquest mateix argument val la pena detindre'ns en el text de Pablo Gentili: "La invenció de Wert". El País 21/12/12.)

Perquè del que parlem quan diem llei Wert és d'un nou desenvolupament del conservadorisme ideològic i del neoliberalisme econòmic en l'ensenyament. És la dreta política, des de la seua hegemonia en terreny de la democràcia formal, la que agafa les regnes del projecte d'educació pública, i amb el desvergonyiment i la contundència que fa temps va perdre l'esquerra, anuncia d'aquesta manera un titular de premsa: "No pretenc que l'educació siga un món al marge de la ideologia", José Ignacio Wert, ministre d'Educació (El País, 16/12/2012). El reforç de l'assignatura de Religió –catòlica, per descomptat–, el debilitament curricular de les llengües

pròpies de comunitats autònomes amb llengua diferent del castellà, la protecció de col·legis que segreguen per sexe, l'eliminació de referències a l'homosexualitat en els continguts d'una matèria, el reconeixement del dret individual dels pares a l'elecció de centre, o la utilització del currículum com a arma per a la recentralització i disminució de competències de les comunitats autònomes són opcions clarament vinculades amb les polítiques ideològiques de la dreta, la qual cosa, per cert, hauria de fer pensar sobre la manera en què algunes d'aquestes van ser mantingudes pel PSOE quan governava. L'opció ideològica de l'esquerra en va ser una altra de ben distinta: laïcisme, coeducació, escola pública, autonomia i descentralització, reconeixement de les diferències, etc.

D'altra banda, la disminució en 6.300 milions d'euros en el pressupost per a educació, l'augment de taxes en la matrícula universitària, o la protecció política i econòmica de l'oferta privada mentre disminueixen o se suprimeixen les partides econòmiques per a programes com el PROA per a alumnes amb necessitats especials, són opcions vinculades amb les polítiques neoliberals per a l'educació. Si la concepció de l'educació com a despesa indica l'enfocament econòmicista d'aquesta, el primer paràgraf del projecte de llei no presenta cap dubte sobre l'enfocament neoliberal i mercantilista: "L'educació és el motor que promou la competitivitat de l'economia i el nivell de prosperitat d'un país. El nivell educatiu d'un país determina la seua capacitat de competir amb èxit en l'arena internacional [...] representa una aposta pel creixement econòmic i per aconseguir avantatges competitius en el mercat global."

Com tothom pot suposar, aquestes estratègies de la dreta desborden el nom propi d'un ministre: parlem d'una llei que, aprofitant un dels moments més salvatges del capitalisme al nostre país, pretén la consolidació i l'avanç de la ideologia conservadora en educació i el desmantellament del projecte de servei públic en favor del negoci privat de l'educació. I no seria la primera vegada en la història política d'aquest país, que una vegada aprovada la llei fan dimirir el ministre, amb la qual cosa la possible satisfacció per la dimissió emmascara el triomf de la imposició.

3. ALGUNES QÜESTIONS ESPECIALMENT DISCUTIBLES EN EL PROJECTE DE REFORMA

SOBRE L'ENFOCAMENT DE L'AVALUACIÓ

El dret a l'educació no pot convertir-se en una cursa d'obstacles. Menys encara, en el període d'escolarització obligatòria. Sense un debat clar sobre el sentit i la utilitat de l'avaluació (del sistema, del professorat, del currículum, de l'alumnat) les revàlides i proves externes a l'alumnat es converteixen en un dispositiu de control, selecció i segregació que poc té a veure amb el manament constitucional del dret a l'educació, i d'una avaluació contínua que valora el treball quotidià i es dirigeix a la comprensió i millora d'aquest.

L'obsessió pel mesurament i els resultats, des d'un enfocament conservador i mercantilista de l'educació, es converteix a través de la publicació de rànquing i altres mecanismes de comparació i competitivitat, en una forma de segregació i desigualtat de marcat caràcter social. A més, vincula el desenvolupament del currículum amb una formació orientada als resultats. I contribueix a la retòrica necessària per a la conversió de l'educació en negoci.

Sobre les polítiques públiques de representació i decisió en el centre escolar

La proposta de llei és un torpede en la línia de flotació de les cultures comunitàries i de representació i decisió democràtiques. L'escàs nivell actual –convé recordar que el sistema actual de representació és sectorial i corporatiu– encara es redueix més en les competències del consell escolar i augmenten en una nova figura de director unipersonal, executiva, dependent de l'Administració i de les normes que aquesta dicta per a la seua formació, acreditació i selecció. D'altra banda, indica l'escassa confiança en el professorat com a sector amb capacitat per a la creació de coneixement professional pràctic i presa de decisions col·legiada. La mateixa escassa confiança que s'atorga a les famílies i als seus òrgans de representació i decisió.

SOBRE EL DISCURS EMPRESARIAL PER AL FUNCIONAMENT DE LES ESCOLES

Des del primer paràgraf ja citat, el document que presenta el MEC està immers en una lògica discursiva que traïx i perverteix el sentit del dret constitucional a l'educació. La competitivitat, el mercat, els mesuraments de resultats, la diferenciació per rànquing, les atribucions dels directius, el sentit utilitari enfocat al valor de canvi del coneixement, el finançament basat en resultats, etc. són dispositius discursius on els nous llenguatges modifiquen les pràctiques i les noves pràctiques oculten o obliden anteriors llenguatges. Des de la lògica empresarial de marcat tarannà neoliberal, parlar en educació de projectes autònoms, assemblea, renovació pedagògica, cooperació, solidaritat, reconeixement de les diferències, compensació de la desigualtat (afegiu-hi el que vulgueu), és molt més difícil. La desaparició del projecte de llei de la responsabilitat de l'Estat amb l'educació pública, posa l'educació en l'arena de la mercaderia disputada en el lliure mercat. El dret a

la igualtat i la compensació es converteixen en retòrica buida dependent de la llibertat de les famílies a l'elecció; és a dir, a la compra, segons les seues possibilitats en el mercat de l'educació.

SOBRE LES ABSÈNCIES O ELS SILENCIS RESPECTE A LA FORMACIÓ DEL PROFESSORAT.

Res no diu el nou projecte de llei sobre la formació inicial i permanent dels i les docents. No obstant això, tot el discurs legislatiu proposat porta implícita una teoria del professor, del seu saber professional i del seu lloc de treball. Execució tècnica de normatives imposades des de l'Administració, dependència de l'autoritat del director, nul reconeixement a la reflexió i creació de coneixement compartit, i una concepció restrictiva del funcionari que, de servidor del poble, passa a mà d'obra disponible segons les conveniències de l'Administració de l'Estat. El silenci deixa les coses com estan, tanmateix una llei d'educació s'ha de comprometre explícitament amb el model de formació del professorat que actuarà en aquest marc legislatiu.

4. PERÒ FA FALTA UN NOVA LLEI D'EDUCACIÓ? ÉS CLAR QUE SÍ! UNA ALTRA ALFABETITZACIÓ ÉS NECESSÀRIA

El debat social sobre l'educació és urgent. Si la proposta LOMQE respon als interessos de la dreta conservadora, la situació actual tampoc no pot satisfer els seus adversaris. Si, per a dir-ho en termes de Freire, l'alfabetització ens forneix poderament per a realitzar una lectura crítica de la realitat, és obvi que una altra alfabetització és necessària. El currículum, el de dins i el de fora de l'escola, el sentit i valor d'ús del coneixement, l'ús dels recursos i mitjans per al treball amb la informació, els temps i espais, la comunitat d'ensenyament i aprenentatge, l'educació en l'esfera pública, o la formació i el treball docent, entre molts altres aspectes, són qüestions sobre les quals és necessària una forma de diàleg que ens permeta millorar sensiblement el que fem, amb una direcció social i política clarament progressista i democràtica. Les organitzacions i els moviments socials de l'esquerra no poden estar continuament donant respostes puntuals als successius invents de la dreta. Hem de tindre, també, el nostre propi projecte d'escola pública, nascut d'una lenta però productiva dinàmica social dialògica. I buscar formes alternatives d'implementar-lo, desenvolupar-lo, avaluar-lo i millorar-lo.

Referències bibliogràfiques

CASTORIADIS, Cornelius (2007) *Democràcia i Relativisme. Debat amb el MAUSS*. Madrid, Trotta. **GENTILI, Pablo** (2012) "La invenció de Wert". Bloc Contrapunts. El País 21/12. <http://blogs.elpais.com/contrapuntos/2012/12/la-invencion-de-wert.html> **ZIZEK, Slavoj** (2007) *En defensa de la intolerància*. Madrid, Sequitur (pàg. 26).